

Dokumentační oddělení
redaktor A.K.

Studijní materiál
sešit 1.

V Římě na den sv. Václava 1951.

Obsah:

- 1) Postoj Sovětské Akademie věd a umění k náboženství
- 2) Joseph Foliet: Křesťanství a úzkost míru.
- 3) François Mauriac: Mají křesťané časnou naději?
- 4) Daniel Rops: Církev a dělníci
- 5) Josef Pekař: Svatováclavská tradice a dnešek.

I. Postoj Sovětské Akademie věd a umění k náboženství.

Sovětská Akademie věd, historický oddíl, vydala v Moskvě roku 1950 Sborník statí pod nadpisem: Otázky dějin náboženství a ateismu, pod odpovědnou redakcí V.D. Bonč-Brujevič-e, jehož překlad otiskujeme.

(Titul v ruštině: Akademija nauk SSSR, institut istoriji. Voprosy istoriji religiji i ateizma. Sbornik statej. Izdatel'stvo Akademiji nauk SSSR, Moskva 1950. Otvjetstvennyj redaktor: V.D. Bonč-Brujevič.)

Na začátku statí je uveřejněn postoj Akademie k náboženství v článku s nadpisem: Od redakce. Autorem je pravděpodobně zodpovědný redaktor V.D. Bonč-Brujevič.

Od redakce.

V své řeči na XVIII sjezdu Strany soudruh Stalin prohlásil: "Je jedno odvětví vědy, jehož znalost je nutná bolševíkům všech vědeckých odvětví, - a to je marxisticko-leninovská nauka o společnosti, o zákonech jejího vývoje, o zákonech rozvoje proletářské revoluce, o zákonech vývoje socialistického systému (stroitel'stva), o vítězství komunismu. (J.V. Stalin, Voprosy leninisma, izd. 11, str. 598)

Marxisticko-leninovská věda, která je nejpokrokovější vědou na světě, odmítá jakoukoliv víru v nadpřirozeno, ona se nemůže smířit s idealismem v jakékoliv formě, protože je naukou materialistickou.

Lenin napsal: "Filosofická základna marxismu, jak nejjednou vyjádřil Marx a Engels, je dialektický materialismus, který úplně přejal historické tradice materialismu XVIII století ve Francii a Feuerbacha (první pol. XIX stol.) v Německu; - a ten materialismus je bezpodmínečně atheistický, výlučně nepřátelský každému náboženství." (V.I. Lenin, Sočinenia t. 15, str. 371.)

Propaganda Marx-leninismu obsahuje propagandu ateismu. Na to poukazoval Lenin. "Náš program - napsal - se celý zakládá na vědeckém, a jmenovitě na materialistickém světovém názoru. Objasňování našeho programu proto nutně v sobě uzavírá i objasňování historických a ekonomických kořenů náboženské mlhy. Náš program nutně obsahuje i propagandu ateismu. Vydávání zodpovědné vědecké literatury, kterou dosud přísně zakazovala a pronásledovala absolutistická a násilnická (sumoderžavna-krepostni česka) státní moc, má tvořit nyní jedno z odvětví naší stranické práce. (Lenin, tamtéž tom. 10, str. 68.)

V rozhovoru s první americkou dělnickou delegací (r. 1927), soudruh Stalin řekl: "My vedeme a povedeme propagandu proti náboženským předsudkům. Zákonodárství našeho státu dává každému občanovi právo vyznávat libovolné náboženství. To je věcí svědomí každého. Právě proto jsme provedli rozluku Církve od státu. Provedení rozluky Církve od státu a vyhlášením svobody vyznání jsme zabezpečili každému občanovi právo brát se cestou svého přesvědčování, cestou propagandy a agitace proti tomu nebo onomu náboženství, proti náboženství vůbec. Strana nemůže být lhostejná k náboženství, naopak ona vede protináboženskou propagandu, proti náboženským předsudkům všeho druhu, protože ona staví na vědě, a náboženské předsudky jsou proti vědě, neboť každé náboženství je protikladem vědy. (J.V. Stalin, Sočin. t. 10, str. 132-3)

Z toho vyplývá, že v Sovětském státě je uskutečněna svoboda svědomí. Svoboda svědomí je zaručena také v Stalinovské ústavě. V našem státě každý může věřit nebo nevěřit v boha, může vyznávat libovolné náboženství nebo neuznávat žádné, nebo věstí ateistickou propagandu. Podobně ústavy států lidové demokracie zabezpečují všem občanům plnou svobodu svědomí. Svoboda svědomí není v kapitalistických státech, v nichž církev je služkou vykořisťovatelů (exploátorů), a státní správa pomocí soudů a vězení pomáhá církevní organizaci často násilně, vnucovat náboženství. Podobné postavení je nejen ve fašistickém Španělsku, kde katolicismus je státní, pro všechny povinné náboženství, ale i v jiných buržoasních státech, kde násilí státní správy na svědomí občanů je zakryto fíkovým lístkem buržoasní demokracie.

Jako důslední stoupení ateismu odmítající všechny a všechny formy náboženství jako vědě odporující a překážející pracujícím v jejich boji za socialistické přetvoření společnosti, marx-leninisté na rozdíl od buržoasních pokrokařů a ateistů minulosti pokládají náboženství ne za výplod "popovského klamu", třebaže klam ve všem náboženství zaujímá nemalé místo, ale má své kořeny v společenských životních podmínkách. Marxleninismus dává jasnou odpověď na otázku o tom, jaké jsou společenské základy náboženství.

Lenin napsal: "V současných kapitalistických státech tyto kořeny jsou většinou sociální. Sociální poroba pracujících mas, zdánlivá jejich úplná bezmocnost před slepými silami kapitalismu, který působí každodenně obyčejným pracujícím lidem tisíckrát větší škody než všechna úžasná strádání a největší utrpení, mimořádná neštěstí, války, zemětřesení atd. - v tom všem je nejhlubší současný základ náboženství. (Lenin, Soč. t.15. str.374-5) A právě proto, že kořeny nábožnosti mas v kapitalistické společnosti jsou sociální, boj za překonání této nábožnosti vyžaduje vážné a promyšlené práce. Lenin napsal, že boj s náboženstvím "třeba postavit ve spojitost s konkrétním praktikováním třídního hnutí, zaměřeného k odstranění sociálních základů náboženství". (Lenin, tatež str.374.)

V Sovětském státě tím, že se vytváří socialistický řád, tím se zároveň odstraňují sociální kořeny náboženství.

V přítomné době se považuje v SSSR náboženství za jeden z přežitků minulosti, a to za přežitek dlouho žijící (živučij), který překáží části pracujících, a to části méně vyvinuté, vědomé a aktivně se účastnit na výstavbě socialistického řádu. Třeba velké systematické a promyšlené výchovné práce ke zdolání těchto přežitků.

Všechna ohromná práce na organizování a politické výchově mas a na propagandě vědeckých poznatků, která se koná v Sovětském státě pod vedením bolševistické strany, vede k odumírání přežitků minulosti v lidských myslích, tedy také k odumírání náboženství jako takovému.

Vědecká kritika náboženství odkrývá jeho hmotné základy, odkrývá cíle, které vykořisťovatelské třídy sledují organizacemi náboženské propagandy a kultu, a tím zároveň pomáhá převychovat masy a zbavit se náboženství.

Oprávněná vědecká kritika náboženství je možná jen na základech marx-leninismu. Geniální práce soudruha Stalina na poli jazykovědy mají ohromný význam pro vědecké studium otázek historie náboženství. Marxismus považuje náboženství za jednu formu ideologie, která má základy v sociálně-historických podmínkách a nevyhnutelně zanikne s jejich změnou, to jest vítězstvím beztřídní komunistické společnosti.

Buržoasní myslitelé na one straně hranic (za rubežem) činí všechno, aby co nejvíce zapletli otázky týkající se historie náboženství a ateismu. Buržoasní literatura o náboženství a Církvi je bez výjimky literatura apologetická. Buržoasní vědci si kladou za cíl dokázat "věčnost" (izvěčnost) náboženství, (tj. že pochází od prapočátku lidstva), její "božský" původ, a nemožnost existence společnosti bez náboženství. To se objasňuje třídním zájmem vykořisťovatelů na náboženství jako nástroji k ovládnutí lidových mas. Bezvýjimky reakcionářské je hlavně všechno, co vychází z tábora katolické agentury imperialistické buržoasie. Chvály na středověk, na středověkou církev, na kláštery, na inkvisici, papežství, hle to je základní linie v této literatuře. Katolická církevní organizace, její ústavy, její tisk, usměrněné Vatikánem, vedou zlostný boj s pokrokovou vědou zabývající se organizováním vědy v zájmu náboženství a Církve

Příznačné pro panující buržoasii všech krajin je propaganda mystiky, idealismu a převládání náboženské temnoty (mrakobíesia).

Tábor imperialistické reakce - vedená imperiálisty Spojených států amerických, stará se o co největší využití náboženské organizace různých vyznání a jejich ideologie pro své agresivní cíle. Panství kapitalistických monopolů - typický zjev epochy imperialismu - ovlivňuje v buržoasních krajinách i oblast duchovního života. Hlavní církevní organizace v kapitalistických státech jsou ve službách kapitalistických monopolů. Buržoasie má ve svých rukách školy a university, noviny a radio, kino a divadlo. Ona rozkazuje církvi, usměrňuje její činnost tak, jak je to právě třeba.

V první řadě Vatikán a katolická církevní organizace srostly s imperialismem, zvláště s kapitalistickými monopoly Spojených států amerických.

Záměrně, ne náhodou, vydal papež Pius XII (v červenci 1949) dekret o vyloučení komunistů a všech s nimi sympatisujících z Církve, neboť to bylo právě tehdy, kdy vládní kruhy Spojených států a Anglie s novou silou volali o "komunistickém nebezpečí". Není ani nejmenší pochyby o tom, že vystoupení papeže a důsledně s ním celé katolické hierarchie ve všech zemích proti demokratickému táboru středověkými klatbami a exkomunikacemi, bylo nadiktováno bezprostředně americkým státním strojem. Jím bylo nadiktováno též vystoupení papeže na pochvalu "Marschalova plánu", "Trumanovy doktriny", "Severoatlantického paktu" a všech jiných bloků a dohod, organizovaných americkými imperiálisty jako příprava války proti SSSR a státům lidové demokratické. Podle rozhodnutí amerického státního stroje vystupuje Vatikán a katolická hierarchie proti hnutí obránců míru. Papež odmítl odsoudit atomovou zbraň, neboť doufá, že jí bude použito proti SSSR a státům lidové demokracie.

V Anglii nejvyšší představitelé katolické, protestantských a jiných církví spojili se s vládní buržoasií a jsou v jednom táboře s Churchillem. Lambetská konference biskupů anglikánské církve konaná v červenci a srpnu r. 1948 vyjádřila se o atomové bombě s pokryteckým vysvětlením, že ji uznává jen jako "obraný prostředek", třebaže biskupové dobře vědí, že atomová bomba je zbraň útočná. Dva měsíce potom hlavní představitelé (rukovoditelé) anglikánské církve - arcibiskupové Cantaburský a Yorský, - jakož i anglický hlavní rabín, odřekli připojit se ku Stokholmskému ohlasu bojovníků za mír, který žádal zákaz atomových zbraní a vyhlášení za útočníka tu vládu, která první přijme tyto zbraně. Ve Francii, Belgii, Itálii, Rakousku a v jiných buržoasních státech reakcionářské katolické církevní kruhy stojí ve službě imperialistické buržoasie a všemi silami se snaží o rozbití jednoty katolíků - pracujících s ostatními členy tábora míru a demokracie v jejich boji za mír, a pronásledují ty kněze, kteří se přimkli k hnutí bojovníků za mír.

Církev v USA se těsně spojila s kapitálem, neboť vrchní vedení církve má podíl v kapitalistických monopolech. Stačí poukázat, že jedním z hlavních představitelů protestantských církví v USA je válečný štváček John Foster Dalles. Angloameričtí imperiálisté co nejvíce využívají náboženství, lidové katolické strany a jiných církevních organizací pro boj s mezinárodním dělnickým hnutím, pro organizování pomlouvačné kampaně proti SSSR a státům lidové demokracie a pro přípravu nové války.

Odhalování reakcionářské politické činnosti současných náboženských organizací v kapitalistických státech, jejich pouta s vládou buržoasií - to je jedna z hlavních úloh vědecké práce v oblasti historie náboženství. Soubor otázek, kterým se zabývají sovětské historické náboženství, je velmi obsáhlý. Patří sem problémy vzniku a vývoje náboženských přesvědčení (viorování), historie reakcionářské úlohy náboženství a církve v třídním boji a národně osvoboditelských hnutích, v koloniálních a jiných zemích, výzkum procesů odpadu pracujících od náboženství a jejich rozchod s církevní organizací.

Přední místo ve vědecko-výzkumné práci sovětských historiků náboženství mají zaujímat otázky historie boje sovětské státní moci od prvních dnů říjnové revoluce o uskutečnění svobody svědomí jakož i otázky spojené s bojem o přemožení náboženských přežitků v myslích sovětských občanů, o vítězství vědeckého, materialistického světového názoru.

V své vědecko-výzkumné práci Oddělení historie náboženství Historického Institutu Akademie věd SSSR, zvláště velký význam klade na výzkum historie národního volnomyšlenkářství a atheistického myšlenky v naší zemi. Tyto otázky v minulosti buď se jednoduše zamlčovaly, a nebo byly podrobeny hrubému falšování v dvorské buržoasní historiografii. Buržoasní vědci, kteří se dotkli otázek ruského svobodomyšlenkářství a ateismu, celé dílo převedli na konstatování proniknutí ideí francouzských svobodomyšlenkářů a Feuerbacha do Ruska, a hledali jak se obrazy tyto ideje v originálních dílech ruských autorů. Bohužel toto nemoc se zahnížila v pracích týkajících se našeho předmětu i v dílech vydaných už za sovětské epochy (vremja). Jako příklad nám mohou sloužit kapitoly věnované Rusku v díle I.P.Voronicyna: "Historie ateismu", kde, v rozporu s historickou pravdou ruská atheistická myšlenka osmnáctého a devatenáctého století je líčena jakoby postrádala jakýchkoliv rysů samostatnosti a autor ji převedl na jednoduché převzetí ideí ze západoevropských pramenů.

Zatím však již v osmnáctém století v Rusku se ujala atheistická tradice, vyrostlá z vnitřních sociálních okolností a jimi živěná. Stále více se šířící boj poddaných lidových mas s třídou utiskovatelů, podminil radikalismus pokrokové ruské společenské myšlenky, a hlavně kritiku jejich náboženství a církve, která byla služkou utlačovatelů.

Kritika náboženství se vine jako červená niť v tvorbě ruských vychovatelů (prosvětitelů) osmnáctého století a revolucionářských demokratů devatenáctého století. V dílech ruských myslitelů osmnáctého století, jako na příklad J.P.Kozelského, D.S.Aničkova, S.E.Desnického, velkého spisovatele-revolucionáře A.N.Radiščeva, ruský ateismus dal nemálo originálních hlubokých, a dalekosáhlých názorů pro jejich demokratický radikalismus. Tyto názory často předběhly současné západoevropské autory. V devatenáctém století ruský ateismus je představen jmény: V.G.Belinskij, A.I.Gercen, N.A.Dobroľubov, N.G.Černyševskij, kteří v své kritice náboženství a církve představují vrchol toho, co dalo atheistické myšlení až po Marxe.

Velký význam má též výzkum nábožensko-sociálních hnutí v naší zemi. V carském Rusku výzkum této otázky se nacházel v rukách spisovatelů z církevně-policejního tábora, kteří neměli s vědou nic společného. Základní otázky historie staroobřadců a sektářů nesprávně se vysvětlovaly i představiteli lidové (?) (národnícké) historiografie. A jako "historikové" z prvního tábora toliko očernovali toto hnutí, tak zase spisovatelé z národního (?) (narodničeského) tábora idealizovali hnutí staroobřadníků a sektářů. Zatím však při vypracování marx-leninistických dějin Ruska tyto otázky není možno obejít, protože těmito hnutími v různých dobách byly zachváceny široké masy lidu.

Je známo, jaký zájem měl Engels pro zkoumání náboženských válek a tak zvaných heretických hnutí, a poukázal na to, že v době feudalismu "všechna revoluční hnutí, sociální a politické nauky představovaly samy sebou i náboženské hereze". K výzkumu nábožensko-sociálních hnutí v západní Evropě, jako na příklad Albigenů, Lollardů, Levellerů a jiných, mnoho přinesli i ruští historikové. Bez pochyby následkem učení těchto hnutí byly do dějin národů vepsány podstatné a význačné stránky.

Výzkum a správnou charakteristiku nábožensko-společenských hnutí jak v Rusku tak i v jiných zemích sovětská historická věda nemůže obejít. Všechna tato hnutí třeba pozorovat v konkrétní situaci, a je třeba mít dobře na zřeteli, že ne všechna hnutí mající národní nebo náboženský charakter jsou zároveň i pokrokovámi a osvobodujícími.

Buržoasní historická věda v zájmu církve zvláště důkladně se věnovala práci falšování historie křesťanství, zvláště prvotního. Touto prací se i nyní zabývají buržoasní vědci za hranicemi, zvláště v USA. Proto zkoumání, dávající správný obraz toho, jak vzniklo křesťanství, mají aktuální význam.

Oddělení Historie náboženství Institutu Historie Akademie nauk SSSR si klade za cíl výzkum otázek dějin všech náboženství - křesťanství, islamu, židovství, buddhismu atd. Majíc takto před sebou okruh otázek pro svou výzkumnou práci, Oddělení si osvojuje poukazy Leninovy o tom, že masám "nutno dát co nejrozličnější materiál pro atheistickou propagandu, obeznámit je s fakty z nejrůznějších oblastí života, přiblížit se k nim tak i onak, aby je zaujal, aby je probudil z náboženského snu, a proto je třeba je podněcovat z nejrůznějších stran co nejrůznějšími způsoby atd." (Lenin, Soč. t.XXVII. str.184.)

II. Joseph Foliet : Křesťanství a úzkost míru.

Známý francouzský universitní profesor Joseph Foliet, významný pracovník v katolickém universitním a sociálním hnutí, napsal v posledním čísle *Études* studii o míru pod titulem: Křesťanství a úzkost míru. Uvádíme hlavní myšlenky této studie:

Nikdy se tolik nemluvílo o míru, jako dnes: "I volali: mír, mír, a nebylo míru", shrnuje Písmo svaté výsledek tohoto volání. Čím více se mluví a zpívá o míru, tím hrozivěji se kupí příznaky války.

Nezáleží na tom, mluví-li někdo o míru; záleží na smýšlení a smyslu slov. Jedněm není mír klidem řádu, odpovídajícím požadavkům spravedlnosti, a pramenícím s velkodušné vynalézavé lásky; mír je dle nich triumf jisté ideologie, světové království náboženství tohoto světa, nebo definitivní vítězství jisté sociální kategorie; ne mír mezi lidmi, národy, třídami, rasami, nýbrž jejich mír, nadvláda jejich skupiny, vítězství jejich ideí a msta a odplata. Jsou hotovi likvidovat polovinu lidského pokolení, aby vzešel jejich mír! Toto smýšlení nekarakterisuje jen bolševiky, pro něž je boj, ve všech jeho formách nevyhnutelný a svatý, až do zničení světa buržoasie, nýbrž i mnohé z jejich protivníků a odpůrců, kteří čekají, kdy se splní jejich sen a base komunismu v Evropě a Asii lehnou popelem a kdy zmizí celé národy.

Že při mírové propagandě nejsou rozhodující manifesty, výzvy, slova, nýbrž vnitřní smysl a smýšlení, pochopil i prostý člověk. Ukázal to skeptický postoj, s jakým byla veřejností přijata stockholmská mírová výzva; Přes obrovskou propagandu a metodu sbírání podpisů od dveří ke dveřím mnozí, kteří podepsali, nepodepsali bez výhrad a bez zámlk, neodpustili si vysvětlení svého gesta. Co však je zřejmé, to není třeba vysvětlovat. Cítili, že jejich láska k míru je strhla dál než chtěli, zaujali místo na jedné straně obrovské přehrady dělící svět. Jedni podepsali ve jménu míru; jiní ve jménu míru odepřeli podepsat. Všichni, s výjimkou slepých faratiků a lidí stáda, měli jistý dojem, že zradili mír.

Křesťan, utkvěl-li na povrchu, sáhl toto nerozhodné kýmacení. Křesťanské svědomí však dalo hlubší metafysickou a náboženskou tonalitu účasti na všeobecné úzkosti. Pro ně to nebyla toliko otázka politická, nýbrž mravní. Křesťanské svědomí cítilo - lidsky řečeno - že od války nebo od míru, od povahy tohoto míru, závisí budoucnost křesťanství a Církve! Co by zbylo z lidských předpokladů Církve po atomové válce? Neprojevil by se strašný úpadek civilisace neméně hrozným úpadkem duchovních hodnot?

Měla by v sovětském míru Církve místo mimo katakomby? Zdá-li se americký mír skýtat více možností, není v praktickém materialismu americké civilisace skryto nebezpečí, že by se tento materialismus stal strašným pokušením? S jedné strany je křesťan zván do křížového tažení proti kapitalismu, za sociální spravedlnost a mír. S druhé strany ho volají do křížového tažení proti bolševismu, za svobodu a mír! Jistí křesťané se řadí na jednu nebo druhou stranu. Jiní váhají. Volí-li, mají dojem, že kryjí křížem, obsaženém v heslu křížového tažení, podezřelý podnik. Nevolí-li, mají dojem, že nekonají svou povinnost.

Křesťan však nemůže zůstat nerozhodný. Láska k lidem ho nutí do boje za mír. Vidina nových válečných zbraní ho upozorňuje, že dnešní doba není pro lidstvo jen dobou volby mezi mírem a jeho radostmi a mezi válkou a jejími hrůzami, nýbrž mezi životem lidstva a jeho zánikem. Evangelní výzva ke křesťanům jako strážcům pokoje, je naléhavější než kdy před tím: Svět jich potřebuje nejen, aby žil lépe, nýbrž aby vůbec přežil tuto dobu. Dnešní doba volá křesťany k mírové činnosti i z jiného hlediska: technika spojila lidstvo jako nikdy vymoženostmi dopravy a komunikací. Lidstvo žije z úzké vzájemné závislosti hospodářské, sociální, politické a psychologické. Chybějí však mravní předpoklady tohoto spojení. Proto se stává svět peklem. Nepoměr hmotných a duchovních skutečností hrozí střetnutím. Křesťané by měli dnes horečně usilovat o uskutečnění evangelní výzvy a modlitby: "aby všichni jedno byli, jako Ty Otče ve Mně, a já v Tobě ... a Milujte se vzájemně..." Měli by oživit svou staletou nostalgii po *Orbis romanus*!

Naše křesťanské vědomí nás zavazuje: nesmíme zůstat stranou ze slabosti nebo neschopnosti, nebo ze snahy smířit se s jistými směry. V katastrofálních chvílích politických omylů uplynulých padesáti let, ať to bylo odmítnutí mírových návrhů Benedikta XV, nebo přepadení Mandžuska, Habeše, Albanie, Anschluss Rakouska, anexe Československa atd., vždy se ozvaly za všeobecného mlčení katolické a církevní hlasy protestu. Byly však umlčeny, zakřiknuty nebo se na ně zapomnělo, nebo se jich nedbalo. To se nesmí stát dnes. Musíme prosadit svůj program!

Křesťan má svůj program míru: nesmí váhat, nesmí být nerozhodný! Ať si je jakéhokoli politického přesvědčení. Jako křesťan má hlubší, nadpolitické, evangelní poslání strůjce míru! Nesmí se ho vzdát, nechce-li zradit Evangelium. V duchu tohoto evangelního programu míru pracuje na příklad PAX ROMANA, Katolická unie mezinárodních studií, Mírové Hnutí Pax Christi, a tolikjiných katolických mezinárodních organizací.

Jaké jsou hlavní body katolického mírového programu?

Především stále připomínat mírové učení a dílo Církve, hlavně posledních Papežů, od Benedikta XV až po Pia XII.

Za druhé, modlitba za mír. Nevěrec se směje: křesťan však je si vědom doslovného významu slov staleté liturgické modlitby:

"Bože, dej svým služebníkům pokoj, jehož svět dáti nemůže!" Organizujeme křížové tažení modliteb za mír, k němuž nás tolikrát vybízel Pius XII! Modlitba vytváří duchové mírové ovzduší, v němž rostou duše, odhodlané k boji a oběti za mír.

Za třetí, Katolíci musí rozšířit rozum a srdce, aby jejich zájmem byl celý svět; příkladem je mu v tom jeho Matka Církev svatá. Odhodme pouta sobectví, zužující náš obzor, obzor našich zájmů a naší lásky na farnost, jistý kraj, jistou zemi, jisté hnutí!

Nelze však zůstat u těchto všeobecných zásad: Je třeba sestoupit do konkrétního života a ke konkrétním zásadám a přiznat je. Všechny v zájmu míru, jenž je průsečíkem jejich vzájemné závislosti.

Proto:

- 1° Není míru bez právního kádru národního a mezinárodního, bez mezinárodní autority, svobodně uznané, a bez mezinárodního soudu. Kolikrát to řekl Pius XII dnešku, který si libuje v libovolném utlačování lidské osoby administrací, policejními systémy a mezinárodními agresemi.
- 2° Není míru bez zastavení zbrojení: byť postupně, ale oboustranně a současně! Politikové musejí počítat s tím, že slabá národní obrana může přivodit válku; nesmějí však zapomenout, že rostoucí zbrojení ustí ve výbuch války! Odzbrojení by se mělo začít zákazem nových zbraní, jež ohrožují existenci lidstva.
- 3° Není míru bez normálních a pravidelných vztahů mezi národy na všech polích. Státní celky, jež se uzavrou za železnou oponou, hřeší proti míru.
- 4° Není míru bez rovnoměrného rozdělení bohatství země. Dokud budou na zeměkouli pásma hladu nebo bídy, dotud nás ohrožuje válka.
- 5° Není míru bez respektu jednotlivých národů světové federace: a bez respektu menšin uvnitř států.
- 6° Není mezinárodního míru, bez sociálního míru, založeného na spravedlnosti mezi zaměstnáními a třídami. Základy tohoto sociálního míru jsou obsaženy v papežských encyklikách! Ani komunismus ani kapitalismus nejsou vybudovány na základech, z nichž může vyrůstat sociální řád spravedlnosti.
- 7° Není míru bez úcty k lidské osobě, její důstojnosti, svobodě a duchu. Každý utlak vede k válce. Proto Státní totalismus slibující mír, buď lže nebo se mýlí.
- 8° Není míru bez ducha míru, bez shovívavosti, dobroty, pochopení druhého, smíru a lásky. Je možno hájit práva, ne však bez míry a nerozumně. Z upřímnosti k míru je třeba odložit nenávist a zášť vůči národům, rasám, třídám. Zášť tihne k válce.

Jen z těchto podmínek vzejde světu hvězda pokoje, pravil Pius XII.

Katolíci nebudou však toliko připomínat tyto zásady; budou je zdokonalovat, propracovávat a přibližovat konkrétnímu životu. Budou podporovat výměnu názorů, kolektivní nebo individuální, na tomto poli, budou propagovat mezinárodní kongresy, pouti, manifestace atd. Činné skupiny vychovávají misionáře míru v jejich časném zaměstnání a oboru.

7

Katolík má svůj mírový program! Proto se nenechá ovlivnit ani americkým mírovým determinismem ani determinismem komunistického míru. Jako má své výhrady k prvému, tak je má v daleko větší míře ke druhému.

Křesťan ví, že nikdo nemůže slibovat na zemi věčný mír. Křesťan nevěří v ráj na zemi. Proto jeho mír je stálá tvůrčí práce a stále nová iniciativa expanse svobody a lásky, stálý zápas, jehož výsledek je stále zahalen nejistotou. Proto je tím více tento postoj křesťana reální, je prost ilusí, depresí, zklamání. Křesťan bude budovat mír, ať se stane cokoliv, jako rolník, který upraví pole a vybuduje znovu svůj domek, jakmile se přehnaly hordy a spouští!

III. Francois Mauriac : Mají křesťané časnou naději ?

Francois Mauriac, člen francouzské akademie, pronesl 20. května na týdnu katolické inteligence v Paříži přednášku na téma: Mají křesťané časnou naději !? - Citujeme nejdůležitější části:

Mají křesťané časnou naději? Ano, křesťan protože má víru, má také naději; a to naději netoliko v nadzemské štěstí. Bytostním zrakem naší naděje je její nedílnost: odnáší se k času, protože se odnáší k věčnosti. Nemají časnou naději, již by mohl rozum považovat za legitimní ti, kdož nevěří ve věčný život.

V oslnivém světle se dnes zjevuje zraku klam, který nedávno stavěl v sebevědomé pýše proti náboženství poražených a slabochů poznamenaných křížem nietzschovský kult mládí a síly. Kdo by měl dnes odvahu popřít, že beznaděje dnešního pokolení se živí Zarathustrovým výkřikem "Bůh je mrtev", oním ponurým výkřikem, který je opakován a v obměnách propracováván mladými mistry, jež zrodilo naše pokolení?

Neexistuje-li Bůh, pak je vše dovoleno; pak prvou dovolenou věcí je propadnout beznaději.

(Pro křesťana je tomu však zcela opačně:) Naděje právě tak jako víra, naděje vyhnání, je teologickou ctností. Povinností křesťana je doufat, jako je jeho povinností být čistý, jako je jeho povinností přemáhat nenávisť. Beznaděje je snadný duševní stav, který je nám zapovězen, je pokušením, kterému nesmíme z vyššího příkazu podlehnout.

(Ten však, kdo zapřel křesťanství, zapřel i naději:)
Neexistuje-li Bůh, nemá-li běh světasměru a cíle, vyšel-li svět z ničeho a tihne-li opět v nic, pak člověk, stržený do mechanického koloběhu zaměstnání, člověk-článek jistého organismu, ať již slouží soukromým zájmům v kapitalismu, nebo straně, státu, kolektivu, "tento člověk dnes zůstává cizí náplní monotónní a bezúčelné osnovy svých dnů. To co v něm myslí, co v něm usuzuje", jeho srdce, jež se tiskne k milovaným věcem a trpí, ta část jeho bytosti, jež je jeho nejvnitřnějším jádrem, nemá zájmu o nástroje, jež svírá, "nemá osobního poměru k lístkům, jež proráží, jsou jí cizí sloupce číslic, jež počítává na počítacím stroji. Nevstal-li Kristus z mrtvých, je -li marná naše naděje, pak je každý člověk robotem v plném slova smyslu. I těch několik privilegovaných, kteří ušli jármu nucených prací, jsou možná obětmi nejhoršího otroctví", existují přece také roboti rozkoše a automaty neřesti.

Vím dobře, že značná část lidstva nalézá dnes v komunismu vykrystalovanou svou velkou naději. Ano, o tom není pochyby! Než, jelikož je stalinovský komunismus zároveň materialismem, tato pozemská - mám odvahu to říci - tato pozemská naděje žije a se sytí v lůně beznaděje, která chová tuto naději a ji svírá ze všech stran. O které beznaději mluvím? O té, která je spiata s tvrzením, že duch nemá existence nezávislé na těle, že duch je pouze druhořadým činitelem, že je jen funkcí mozku, že hmotný svět, postižitelný smysly, je jedinou skutečností. Je sice pravda - víme to - že komunismus skýtá ujařeným otrokům komunistické robotárny jisté útěchy v tíživém očekávání zmaru a nicoty: patrně nejsvědnější útěchou je jim vědomí, že pracují na uskutečnění komunistického světa, v němž vypasení budou musit vrátit své zásoby a v němž budou výroba a spotřeba řízeny spravedlností. Netřeba se ani zmiňovat o tom, že při čekání zmaru se může zdát jistým zadostiučiněním i pocit, že se pracuje po boku historie, že náležíme k moci, jejímž cílem není nic méně než světovláda.

2
Ano, to vše může být zadostiučiněním, ba člověka může až opájet vědomí, že pracuje na díle, jehož jevištěm je planeta a jehož sázkou je celý lidský rod. Než konec konců, člověk zůstává člověkem, to jest osobou, a ne politickou stranou: proto co mu může záležet na životě strany, musí-li sám jednou celý zmizet - bez stopy? Bude udržovat při životě a podporovat stranu, její život, její zápasy, její vítězství - ano! avšak jeho vlastní život, pro ten není než zánik?! Jeho radost bude proto podobná stereotypní radosti komunistických hochů a děvčat, jež se vidíme smát na plná usta uprostřed obilí na plávkách a v publikacích komunistické propagandy. To není vnitřní radost, která jediná má cenu, radost, naše radost!

Dnes nestojí uprostřed století gigantičtí vyznavači Ježíše Krista, jak tomu bylo v době Huysmanově, Peguyho, Maritainově, Claudelově, Bernanosově: "Syn člověka nemá potřebu jiných svědků než nás samých, nebo lépe sebe sama v nás, tak je dnes do očí bijící kontrast mezi námi, kdož věříme v Otce náš, který se modlíme, kdož věříme v Otce, jenž je láska, a ve vzkříšeného Syna", tak je do očí bijící rozdíl mezi námi, kdož jsme zůstali věrni, a touto generací, která přežila rozčarování všech mytů, jimiž byli opojeni naši otcové; Tato generace, poněkud dravá generace, rozbila své stany pod znamením zásad, přičicích se rozumu: na křižovatce, kam se nešťastně sblížily všechny ideologie posledního století. Je to především materialismus: byl vyzkoušen všude, kde vládne sovětské Rusko. A výsledek této zkoušky? Dřou se tam miliony robotů, aby prý učinily lidi šťastnější. Dále socialismus, jenž uvěřil vědě jako Bohu: opět uslyšel v Hirošimě a v laboratořích války mikrobů potvrzení příslibu, který uslyšel ve svých začátcích: budete jako bohové! -

O náboženství pokroku a zdokonalení člověka meditují dny a roky ti, kdož přežili hrůzu bojišť, osoby vyšinuté, ukryté po roztržení v barácích, osoby, jež zanechaly své děti pod sutinami měst, nepočítaje k těmto obětem pokroku mučedníky opačných ideologií, jimiž byly přeplněny žaláře, a jsou přeplněna všechna vězení Evropy... Při pohledu na tento stupeň beznaděje, na nějž dostoupilo lidstvo, v době, kdy koncentrační vesmír přežil hanebné režimy, jež uvrhly vesmír do tohoto stavu, v době, kdy v Rusku je člověk vykořisťován člověkem bez možnosti obrany, neboť dnes není vykořisťovatelem patronát třídy, nýbrž strana proletářů, strana bezhraničná, neomylná, jejíž výsady jsou nekonečné, dnes u vědomí těchto hrůz beznaděje začínáme chápat, proč my, křesťané, jsme ztělesněním poslední možnosti lidského rodu, my, kteří jsme zůstali věrni naději, svému to kouzlu, uprostřed světa, jenž pozbyl všechno kouzlo...

Nyní aplikuje Mauriac tyto zásady: praví, že úkolem a nadějí křesťanů v dnešní době je zachovat svobodu svědomí: "V době, kdy na tak značné rozloze naší planety je strážena každá myšlenka, je jí vnucován směr a je řízena dokonce i ve vědeckém badání a v básnické inspiraci, v této době my, kteří věříme v Krista, ať jsme jakéhokoliv politického přesvědčení, prohlašujeme, že máme společnou pozemskou naději: naději udržet a zachovat ve světě nedotknutelnost lidského svědomí. Tato naděje nám praví, že dokud bude existovat na světě křesťan, hodný tohoto jména, i kdyby měl zůstat sám, bude existovat vnitřní život, do něhož nebude moci vniknout násilím žádná policie. Všude kde bude lidské svědomí, bude tajný rozhovor, nemá rozmluva, sálající mezi dvěma osobami, jež Cesar nemůže překvapit a nad nimiž nemá moci! Tato důvěrná rozmluva mezi Stvořitelem a tvorem pokračovala až do žalářů a bude pokračovat dále..."

Proto se budou totalitní vlády úsilovně snažit všemi prostředky vypáčit dveře tohoto posledního úkrytu: křesťanského svědomí. Někdy se zdá, že vítězí, když je totiž vězen zasažen na rozhraní ducha a duší, a když stojí před soudci jako tvor zbavený rozumu a zložený. Než i pak, takový kardinál Mindszenty přes jásání svých mučitelů a možná i nevědomky, vítězí ve své porážce, protože se zvedá nad svět jako živý obraz svého Ukřižovaného Spasitele."

Na to rozbírá Mauriac některé úseky života a činnosti a poukazuje, že nadějí těchto časných snah je milost: úkolem vši nadějně činnosti je připravit řečiště pro proudy milosti, jež jsou proudy naděje. Proto nutno žít nadějí vši práce a snahy modlitbou, meditací, svátostným životem: zdroji milosti, zdroji naděje. Konečným zdrojem všech milostí a nadějí je Kristus!

Mauriac skončil svou řeč následujícími slovy: "Pro mne, časná naděje křesťana, naděje vyhnanství - já neuznávám jiné naděje - je neztratit předchuť věčné naděje má-li ji, nemá-li ji, byl-li tak nešťasten, že ji ztratil, znovu nalézt tuto předchuť věčné naděje : to jest onen klid v sobě, onen mír, který svět dát nemůže a který se tak snaží vyrvat; neztratit uprostřed nejhroznějších pohrom dějin, přes všechny poskvrny života, neztratit toto vnitřní mlčení, jímž se často rozlétá Slovo, Slovo, jež nás ujišťuje a skrze nás ujišťuje celé lidstvo v naději: Vzpomínáte na toto Slovo? Na slovo Páně, které vyslovil, když krácel po rozbouraném moři a když volal do dálky k ubohým pozemšťanům, chvějícím se strachem v barce: Já jsem to ! Nebojte se !"

IV. Daniel Rops : Církev a dělníci.

Známý francouzský katolický vědec a spisovatel Daniel Rops uveřejnil v denníku italské katolické akce "IL QUOTIDIANO" úvahu nazvanou : Církev a dělníci.

"Klid letního venkova, jenž je tak příznivý pro plodnější četbu, mi dopřál znovu v klidu pročíst dílo, jež nedávno nazval Pius XII nesmrtelným : mým sociální encykliku *RENUM NOVARUM*. Církev oslavila před několika měsíci výročí 60 let od jejího vydání. Mohl jsem znovu lépe vážít odvahu tohoto myšlení a měřit opravdu prorockou jasnozřivost, jež projevil velký Papež při vydání encykliky.

Když Lev XIII formuloval v roce 1891 zásady sociálního systému, který je běžně nazýván sociálním katolicismem, byly tehdejší okolnosti odlišné od současných. Mluvím-li o sociálním katolicismu, cítím v těchto slovech zbytečné hromadění názvů, vždyť: mohlo by být křesťanství a nebyť sociální? - Světové problémy nebyly v době vydání Encykliky vyjádřeny v tak formálních výrazech, nebyly tak neuprosné, až drtivě vymezeny, jako je tomu v polovině dvacátého století. Teorie, hlášené od protivníků Evangelia, neprošly tehdy ještě ohnům zatěžkávací zkoušky. Uvědomíme-li si tyto okolnosti, v nichž žil a pracoval Lev XIII, nemůžeme neobdivovat vždy víc a více hluboký pronikavý pohled Papežův, který přes neproniknutelnou clonu budoucnosti dovedl formulovat sociální zásady tak mistrně, že jsou platné i pro dnešní dobu. *QUADRAGESIMO ANNO* Pia XI ho v tom jen následuje.

Nebyla snad výmluvná již metoda, již použil Papež v přípravě tohoto tak důležitého díla? Papežova iniciativa se měla později stát vodítkem a vzorem. Papež přistoupil k dílu po všestranných poradách v Církvi samé: tyto porady měly být oporou jeho dílu. Radil se na všech stranách v Církvi, a to nejen uznaných církevních autorit, to jest předních biskupů, nýbrž i laiků, zvláště specialisovaných v tomto oboru. K těmto patřili na příklad Msgre Ketteler, mohučský arcibiskup, promotor sociální katolické akce, Msgre Mermillod, biskup-vyhnanec žijící v Ženevě, jenž nedlouho před tím založil ve Ferney prvé "kroužky sociálních katolíků", Msgre Douheloux, biskup liežský, jenž prvé zavedl duchovní službu v pracovním dělnickém prostředí, kardinál Manning který tehdy právě skončil posláním rozhodčím v konfliktu londýnských přístavních dělníků, kardinál remešský Langenieux, neustupný obránce dělníků, - a mezi laiky Albert Le Mun, Lev Harne, La Tour du Pin, Rakusan Vogelsnag, Němci Blome a Perger atd. Všichni tito připravili cestu velké sociální Encyklice Lva XIII. Když Papež vyslechl jejich názor, slyšel v nich mínění značné části Církve.

Pak pozvedl hlas protestu proti situaci, v níž - jak píše doslova Lev XIII - dělníci nezaviněně dřeli nouzi a bídu, stáli osamoceni a bezbranní, vydáni na milost a nemilost útlaku nelidských zaměstnavatelů a chtivosti bezuzdné konkurence.

Co bylo nového v tomto gestu Lva XIII ? Dnes, kdy se nám staly jeho zásady běžnými, jen ztěžka se dovedeme vrátit do originality a odvahy Papežových slov v době vydání Encykliky před šedesáti lety, a nedovedeme je ocenit. Jsme již zvyklí vidět Církev projevovat se podobnými slovy a činy, ona je ve skutečnosti, i v našich očích velmocí sociální velkodušnosti. Mluví se o sociálním poslání Evangelia. Ano! Prvé nemocnice a sirotčince, jež se objevily v dějinách (po tisíciletích) byly založeny svatým Basilem, křesťanským mnichem. A po celý středověk vzala na sebe Církev - a jediné Církev - ukol splnit povinnost lásky k bližnímu : Ona - Církev - otvírala nemocnice, zvané tehdy Domy Boží, Církev měla své stanice pro malomocné, své útulky a

hospice. Skoro na všech frontách vedla Církev zápas za osvobození otroků. Srovnáme-li mezi sebou sociální stav zemí, do nichž nemohlo proniknout křesťanství, se situací v zemích, v nichž křesťanství kvásilo, rozdíl (i na sociálním poli) do očí bijící.

Toto pozoruhodné dílo (na sociálním poli) bylo skutečně ve jménu lásky. Pojem sociální spravedlnosti tedy neexistoval, ani u svatého Tomáše - leč v teorii. Idea, že člověk je sociální tvor, mající svá práva, je pojem specificky moderní; tento pojem se uchoval a rostl významem v souvislosti s rozvojem kapitalismu, jenž přetrhl těsná přirozená (skoro příbuzenská) pouta, vížící zaměstnavatele s dělníky. Od okamžiku, kdy se dělník víc a více stával číslicí součtu výrobního řádu, a kdy jedinou hybnou silou tohoto řádu byl zisk, začaly se objevovat obłudné nespravedlnosti; jejichž hrůznost se zračí z požadavků zaměstnavatelů vůči dělníkům na počátku XIX století: denní práce měla trvat 15 až 16 hodin, těžce pracovat byly povinny i ženy a šestiletí chlapci!

Když byl přerován a přetrhán skoro v celé Evropě revolučními převraty a zásahy systém lásky, jehož Srdcem byla Církev, tu dělnická třída, osamocená a bezbranná, stála před bezejmenou obludou, jíž jsou peníze, jíž je kapitál!

V té době se zvedly z lůna katolického svědomí první protesty. Tehdy se zrodilo sociální katolictví a předešlo tak první marxistická hesla. Do této situace promluvil později Lev XIII. Ohlas jeho slov byl úžasný, a přece, na druhé straně vyvolal odpor!

Jisté kruhy, jež byly dobré vůle, byly rozhořčeny, nebo se stavěly jakoby byly rozhořčeny. Nelze pochybovat, že tyto lidé měli dobrou vůli dát skromnou podporu na dobročinná díla - jež však ve skutečnosti nebyla s to zažehnat bídu - byli ochotni pomoci vdově a sirotku. Aby však Církev zasahovala a stanovila požadavek omezení práce dělníka v poměru s možnostmi lidských sil, nebo vymezila a stanovila spravedlivou mzdu, to se jim zdálo nepřístojným a nepřipustným!

Papež jednal velmi moudře, že se vyhnul útesům demagogie, že odmítl revoluční řešení (sociální otázky), že se postavil za legitimitu soukromého vlastnictví, jež je normálním prodloužením lidské osoby a rodiny (do hmotných životních předpokladů), ovšem pod podmínkou, že toto soukromé vlastnictví bude spojeno nejen s právy nýbrž i s povinnostmi. Nechyběly ani obžaloby Vatikánu, že se plete do politiky, a že dělá politiku... Než dělníci pochopili, že hrčinný obránce, Papež, se jich zastal!

Od té doby přešlo 60 let. Výsledky těchto jsou nesmírné. Sociální nauka Církve pronikla do všech tříd a získala i mnohé ze svých bývalých odpůrců. Nastupci Lva XIII bez výjimky hlásali tutéž nauku. Pius XII se nikdy nenechal ujít příležitost, aby nepřipomněl tyto zásady: když odsoudil komunismus, neopomenul dodat, že nejlepším způsobem jak jej potírat je uskutečňování zásad sociální spravedlnosti podle učení Kristova. Skoro v celé Církvi projeví kardinálové a biskupové tutéž sociální neustupnou odvahu. Katolická sociální hnutí se úžasně rozšířila. Katolická odborová sdružení mají velký zásah a vliv v sociálních sporech. Sociální týdný (pořádáné nyní ve všech zemích i v misijních územích) jsou nepřehlednou sbírkou křesťanského myšlení na tomto poli.

Než po šedesáti letech od vydání Encykliky RERUM NOVARUM, pročítající znovu toto obdivuhodné dílo Lva XIII, je si možno položit otázku: Je toto pronikání katolické sociální nauky dostatečné? Pius XI a Pius XII opakují je až příliš zřejmě, že mnozí křesťané neznají papežskou sociální nauku, a především že ji mnozí neuvádějí v život.

Než čtení Encykliky umožňuje také lépe pochopit, že pro člověka, který usuzuje, je dnes volba jasná: opravdu již nadešla doba, aby se volilo mezi materialistickým komunismem a křesťanstvím: mezi materialistickým komunismem, jenž vnucuje násilím zásady sociální spravedlnosti - tato jeho spravedlnost je ostatně poskvrněna již ve svých počátcích třídním bojem a diktaturou proletariátu, jež se přiči spravedlnosti a porušují ji - a mezi křesťanstvím, jež buduje sociální spravedlnost na základě bratrské lásky."

Není možno nebyt stržen řešením křesťanství : jeho přirozenou harmonií spravedlnosti a lásky.

V. Josef Pekař : Svatováclavská tradice a dnešek.

Jsou národové v Evropě, kteří mají od dob středověkých světce podobného významu a kultu, jako my ve svatém Václavovi. Ale není, tuším národa, jehož úcta by takovou měrou soustředila se k jedné postavě, takovou měrou plnila po všechny věky veškerenstvo národní společnosti, která by měla tak slavné středisko kultu, jako je hrad pražský s katedrálou svatého Víta a kaplí svatováclavskou nad hrobem světcovým ve více než tisícileté metropoli země. A jistě není národa, který by se mohl pochlubit tak starobylou a tak slavnou hymnou národní, jako je chorál svatováclavský, tou písní naděje a útěchy, písní starou více než šest století, jež nese se k nám z hlubin minulosti, nasyčena modlitbami věků, vždy znovu a znovu spojujíc v jedné prosbě a jedné myšlence nové pokolení národní s generacemi předků, s tou daleko větší a početnější obcí kmenovou, jež žije jen ve vzpomínce a paměti. Vyložil jsem jinde, že je to síla a vůle národního vědomí, jež je nosnou silou, bijícím srdcem našeho dějinného života, řekl jsem výše, že tradice svatováclavská je v nejvlastnější podstatě své výrazem touhy po nadpřirozeném posvěcení, po nebeském autorisování, po zbožnění citu a vědomí národního. Ta snaha spojití a smíření v jedno profánní a svaté, lidsky národní a božské měla a musela mít nemalou sílu mravně výchovnou : nemohla dovolávati se pomoci svatého patrona národního leč tam, kde modlitba její byla srovnatelná se zásadami práva a pravdy. V tom záležela nepochybně a z velké míry i síla nábožensky ukázněného nacionalismu minulosti, že v tomto požadavku, v tomto chápání národní myšlenky jako myšlenky mravní, jako programu práva, spravedlnosti a nenásilí, shodli se s tradicí svatováclavskou noví velcí vůdcové a zákonodárci vůle národní, jež nám dalo 19. století, prozrazuje, že v myšlence svatováclavské jsou hodnoty, jež odpovídají stále reálním požadavkům přítomnosti. To všechno, nejen city piety a sentimentality, je zárukou, že úcta svatého Václava nevymizí z této země. Přejeme si, aby i dále žila a sílila jako posvěcení citění národního a zduchovnění pout, jež spíná jí v jedno národ český z časových dálek deseti století. A chceme věřit, se zbožné věřícími, že svatý Václav i v druhém tisíciletí své vlády neodepře podpory české zemi, otevřeně s důvěrou v naději na jeho pomoc, osudům budoucnosti.

- o o o -

L I T E R A T U R A

I. Postoj Sovětské Akademie věd a umění k náboženství.

Překlad (věrný i když ne úplný) úvodu Sborníku statí vydaného historickým oddílem sovětské akademie věd, pod titulem: Voprosy istoriji religiji i ateizma, to jest: Otázky dějin náboženství a ateismu. Jako odpovědný redaktor je uveden V.D. Bonč-Brujevič. Úvodní studie je nadešlá: Od redakci (od redakce). Autor není uveden. Asi je jím V.D. Bonč-Brujevič. Sborník byl vydán v roce 1950 v Moskvě.

K témuž problému viz:

- BERDJÁJEV Mikuláš: Le Marxisme et la religion, Paris, Je sers 1931.
- Probleme du communisme. Verité et menssogne du communisme. - Psychologie du nihilisme et l'ateisme russes. - La ligne generale de la philosophie soviétique. Paris, Desclée de Brouwer et Cie, 1933.
- Il problema del comunismo. Gatti, Brescia, 1945.
- Sinn und Schicksal des russischen Kommunismus. Luzern, Vita Nuova Verlag, 1937.
- The origins of Russian Communism. London, Bles.
- L'anima della Russia. Roma 1919. Officina poligrafica italiana.
- Wahrheit und Lüge des Kommunismus. Vita Nova Verlag, Luzern, 1930.

Knihy Berdjájevovy jsou uvedeny v překladech. Možno je též nalézt v originálu hlavně v nakladatelství YMKA Press, Paříž.

Berdjájev je původem Rus, zůstal stále pravoslavný, proto ve svých spisech často napadá katolickou církev. Jeho nepřátelský postoj vyvěrá z nepochopení, a možná i ze zaujetí.

- DE VRIES W.S.J.: Christentum in der Sowjetunion, Heidelberg, Waibstadt, Kemper Verlag, 1951.
- SCHWEIGL J.: L'art.124 della Costituzione sovietica sulla liberta dei culti. La Civiltà cattolica, Roma 1946.
- Moskau gegen Vatikan. Haas und Grabherr, Augsburg 1930.
 - Il nuovo Statuto della Chiesa Russa e l'art.124 della Costituzione sovietica. La Civiltà cattolica. Roma 1948.
 - Der Bolschewismus. Haas und Grabherr, Augsburg 1929. Z ital-štiny přeloženo od Friedrich Ritter von Lama.
- LOMBARDI R.: La dottrina marxista. La Civiltà cattolica. Roma 1947.
- WETTER G.: Il materialismo dialettico sovietico. Einaudi, Roma 1947.
- Kniha uvedena pro cennou literaturu, o níž se opírá a již cituje.
- Různí: Il Cristianesimo nell'Unione sovietica. La Civiltà cattolica, Roma.

Viz nad to poslední vydaný svazek Velké sovětské Encyklopedie, ke slovu "a t e i s m u s". V zásadě je to týž postoj, jak jej vyjádřila sovětská akademie věd. Odstavec shrnuje (věrně) H.FALK v revue "Stimmen der Zeit", Juli 1951, str.305-307, v článku "Partei-gebundener Atheismus".

II. Joseph Folliet: Křesťané a úzkost míru.

Cfr. Joseph Folliet: Le Tourment de la Paix. Études, Septembre 1951, pg 145-161.

O témže problemu viz:

- FESSARD Gaston S.J.: Paix ou Guerre? Notre Paix. Monde nouveau 1951.
- FESSARD Gaston S.J.: Pax nostra. Examen de conscience internationale. Paris, Grasset 1936.
- GONELLA Guido: Presupposti di un ordine Internazionale. Ed.Civitas Gentium. Città del Vaticano 1942.
- STRATMANN Franziskus Maria, O.P.: Weltkirche und Weltfrieden (katholische Gedanken zum Kriegs- und Friedensproblem). Haas und Grabherr Verlag, Augsburg 1924.
- STURZO Luigi: La communauté internationale et le droit de guerre. Librairie Blond et Gay, Paris 1931.
- KNAUS A.: La guerre hors de loi. Ed.Spes, Paris V, 1929.
- GRATRY A.: La paix, Meditations historiques. Paris, 1916.
- BOZUFFI Alceste: La pace, Atti e messaggi di Pio XII. Roma, Mondadori per L'Editrice "Domani", 1951.
- La patrie et la paix (Textes pontificaux). Commentés par Yves de la Briere S.J. et P.M.Colbach S.J. Desclée de Brouwer 1938.
- L'opera della Santa Sede per la pace (nel primo anno di Pontificato di S.S.Pio Papa XII.) Testi e documenti. Milano, Istituto cattolico per la stampa, 1940.
- GESSI Leone: Roma, la guerra, il Papa. Staderini, Roma 1945.
- La Chiesa e la guerra. Documentazione dell'opera dell'Ufficio informazioni del Vaticano. Città del Vaticano 1944.
- BRUCCULERI A.: Moralità della guerra. La Civiltà cattolica, Roma 1940.
- BRUCCULERI A.: L'ordine internazionale. La Civiltà cattolica, Roma 1945.
- (V citované knize je na konci cenný seznam literatury.)

III. François Mauriac: Mají křesťané časnou naději?

viz MAURIAC François, de l'Academie francaise: Les chretiens ont-ils un espoir temporel? Études, Juillet-Août 1951, pg.3-11.

K této otázce možno číst a studovat následující literaturu:

- Études, Juillet-Août, pg.107-109: Espoir humain et Esperance chrétienne.
- LOMBARDI Riccardo S.J.: Per un mondo nuovo. La Civiltà cattolica, Roma 1951.
- týž - Crociata della Bontà. La Civiltà cattolica, Roma 1949.
- týž - Orientamenti fondamentali. La Civiltà cattolica, Roma 1951.
- týž - Proprieta e vita. La Civiltà Cattolica. sv.2413, 6.ledna 1951, str.47-60.

MARITAIN Jaques: Primauté du spirituel, Paris, Plon 1927.
 ODDONE A.S.J.: La funzione sociale della religione. La Civiltà cattolica. Roma.
 Tento seznam doplňuje literatura uvedená k článku Daniela Ropse (níže)
 Církev a dělníci. Připomínáme především jména: Pietro Pavan, Igino
 Giordani (všechna tři uvedená díla).

IV. Daniel Rops: Církev a dělníci.

cfr. ROPS Daniel: La Chiesa e gli operai. Il Quotidiano, 12.VIII.1951.

Pro studium téhož problému může sloužit následující literatura.

- CHENON Emile: La role sociale de l'Eglise. Bloud et Gay. Paris 1921.
 Commentaire pratique de l'Encyclique Rerum Novarum sur la condition des ouvrières. Action populaire, Ed. Spes. Paris 1925.
 HUSSLEIN Joseph, S.J.: The Christian social manifestes. The Bruce Publishing Company. New York-Milwaukee-Chicago 1944.
 TURMAN Max: Le catholicisme sociale. Paris. Félix Alcan. 1900.
 BRUCCULERI A.: Meditazioni sociali. La Civiltà cattolica. Roma 1944.
 MESSINEO A.: Monismo sociale e persona umana. La Civiltà cattolica. Roma 1945.
 BRUCCULERI A.: Le dottrine sociali del catolicesimo. 15 svazků. La Civiltà cattolica. Roma 1938-1945.
 ODDONE A.: Principi cristiani per lo studio della sociologia. La Civiltà cattolica. Roma 1945.
 CODICE sociale dell'Unione Internazionale di Studi Sociali. La Civiltà cattolica. Roma 1944 (cenný seznam literatury).
 CODICE di morale internazionale dell'Unione Internazionale di studi sociali. La Civiltà cattolica. Roma 1943.
 Sociální týdny Francie, Italie, Kanady.
 Enciclopedia italiana, článek LAVORO (seznam literatury). Istituto della Enciclopedia italiana Roma.
 HAESSLE Johannes: Le travail, Desclée de Brouwer, Paris 1933.
 BORNE Etienne et FRANCOIS Henry: Le travail et l'homme. Desclée de Brouwer, Paris 1937.
 GIORDANI Igino: Il messaggio sociale degli apostoli. Libreria ed. Fiorentina, Firenze 1937, vol. II.
 týž - Il messaggio sociale di Gesù. vol. I. Milano.
 týž - I Testi sociali della Revelazione. Libreria ed. Fiorentina, Firenze, 1945.
 PAVAN Pietro: La vita sociale nei documenti Pontifici. Milano, Vita e Pensiero. 1945.
 CORDOVANI M.O.P.: Spunti di sociologia. Roma 1949.
 DUGRE A.: La doctrine sociale de l'Eglise. Montreal 1949.
 LE ROY A.: L'organizzazione internazionale del lavoro e la giustizia sociale. Roma 1949.
 CHAGNON Louis: Directives sociales catholiques. Montreal 1937.
 CAVALLERA Ferd. S.J.: Précis de la doctrine sociale catholique. Paris 1937.
 RIGAUX Maurice S.J.: Essai d'Orientation sociale. Paris 1934.
 týž En face du probleme sociale: Est il vrai que l'Eglise s'en desinteresse? Paris 1935.
 Christlich-soziale Bewegung, im LEXIKON FÜR THEOLOGIE UND KIRCHE, 2 svazek, Herder 1931.
 PESCH H.: Lehrbuch der Nationalökonomie. I. Band. Herder, Freiburg 1914.
 WEISS O.P.: Apologie (4 a 5 svazek).
 MESSNER Johannes: Die soziale Frage der Gegenwart. Innsbruck. Tirolia.
 týž Naturrecht.
 NELL-BREUNING: Die soziale Encyklika. Köln, Kath. Tat-Verlag, 1932.
 týž Wichtige Lehrstücke aus Quadragesimo anno. Linz, Pressverein, 1933.
 JOSTOCK Paul: Die sozialen Rundschreiben. Herder, Freiburg, 1948.
 týž Grundzüge der Soziallehre und Sozialreform. Herder.
 GUNDLACH Gustav: Die Kirche zur heutigen Wirtschafts- und Gesellschaftsnot. onus Verlag, Berlin 1949.
 RATZINGER G.: Die Volkswirtschaft in ihren sittlichen Grundlagen. Herder 1895.

Především však nutno studovat a číst sociální Encykliky "Rerum Novarum" LVA XIII z roku 1891, "Quadragesimo anno" PIA XI z roku 1931 a sociální řeči posledních papežů. Připomínáme výslovně radiové poselství PIA XII ve výročí padesáti let encykliky "Rerum Novarum" dne 1 června 1941 (viz Acta Apostolicae Sedis, ročník 33, 1941, str.195-205).

V. Josef Pekař: Svatováclavská tradice a dnešek.

viz PEKAŘ Josef: Svatý Václav ve Sborníku svatováclavském, I.svazek, str.9-101. Vydal Národní výbor pro oslavu svatováclavského tisíciletí. Státní tiskárna v Praze, 1934.

Podobně srovnej ostatní díla Josefa Pekaře, hlavně Tři kapitoly o svatém Janu Nepomuckém.

Dále:

RÁČEK Blažej T.J.: Československé dějiny. Vyšehrad, Praha 1948.
RÁČEK Blažej T.J.: Církevní dějiny, Vyšehrad, Praha 1940.

- o o o -

